

ТРИ ПОЕМИ, ИЛИ ЕДИННА СТИХОТВОРНА ХРОНИКА

Георги Георгиев

член на Съюза на българските писатели

Книгата си „В Одриското царство“ (Плевен, 2014) Ваня Ангелова е определила като сенки и силуети. Възприех творбата като епос, който плътно пресъздава едно отдалечено време от историята на нашите земи, населявани тогава от древната цивилизация на траките. Очертани са ясно три области, където господстват обединения на тракийски племена – „Градът на Перун“, „Градът на Зевс“ и „Градът на Севт III“. Налице е широко поетично повествование, многобройни образи на богове, владетели, герои, светци и мъченици, легенди и митове, сблъсъци на личности и нрави, съдбовна любов и предателства.

Емоционалното епично кълбо се развива вълнообразно чрез преливането на чувствата и мисълта от песен в песен, а те са общо 124. Четях тези оди, балади и елегии, които опоетизират историята чрез уловени образи и монолози за далечното и по-близко минало. Стиховете се леят, най-силните будят мислите, възторгват или носят печал и покруса. Величието и падението често сменят местата си. Почти под всяка отделна песен има съдържателни обяснителни бележки, свързани с поетичната тъкан. Тази втора линия полага научни опори, детерминира поетичния разказ, внася познавателна сила в творбите.

В. Ангелова сътворява стихотворната хроника, давайки простор на творческата си фантазия. Тя внася познание, фактология, доказателства за описваните събития, убеждава ни, че всичко е станало така, както тя го е почувствала, усетила и видяла. Възприемаме внушението, че точно така е протичал историческият процес, такива са реалиите от далечното минало. Върху фиксирани от историята факти и догадки, авторски свидетелства и документи тя гради своите сенки и силуети, които оформят амбициозната физиономия на нейната епична творба. Когато прочетох отделните части на единната стихотворна хроника

(бих казал дори роман в стихове), си припомних вариациите на Цицерон, че повечето човешки занимания зависят от обучението, от науката, от теорията. Друго нещо е поетът. Той е могъщ, благодарение на собствената си природа, чувствителен е и долавя истината чрез своята дарба, вдъхновение и някакъв божествен повей.

Никой не може да оспори, че не школи създават поета, той просто се ражда. Най-сполучливите творби от първата поема „Градът на Перун“, са стихотворенията „Карнавал“, когато на празника на Дионисий „прогонва зимата денят“, както и „Сурва“, когато зимата тръгва по урви, нагиздена в бял костюм, или обобщаващият „Монолог на нищото“, което превръща в прах епохите.

*От нищото животът се възражда,
а после пак във него се завръща.*

Препрочитам стихотворението „Агриани“, посветено на всички жители на град Перник. Звънките стихове прекрачват вековете и напомнят отминали събития, свързани с поетичното име на река Струма, разказват за сърдите, тракийско племе, населяващо Софийската котловина по време на Римската империя, за живота на тракийските обитатели на Граовско поле. В „Одрисите“ поетесата пее за гордостта на траките и достойнството на техния щит. Неслучайно триумфите им с вражеските орди възпял е Тукидид.

Стихотворната хроника се разлива като поетична река, от която изплуват вакханки (беснеещи жени), които оформят кортежа на Дионисий, тичат след бога на виното с разветви коси, полуголи, проглушават гори и планини с ужасяващите си викове. Стиховете градят образа на Ситалк, приказан герой, прочул се с доблестната си и славна войска чак във Вавилония. Херодот, старогръцкият историк, е свидетел на храбростта на траките.

Ето откъс от „Монологът на Ситалк“:

*Аз, царят на Одриската държава,
отдавам почит вечна на Бендида.
Не ще потъна с времето в забрава
и няма хей така да си отида.
Великата си слава заслужавам.*

Още звучи в ушите ми рефренът „Ситалк не е роден да се предава“.

Ето че извисява ръст и Кракра Пернишки, разгъва се драмата на една страшна сеч, която ще помнят вековете. Ние усещаме откъде идва вярата, че ще пребъдва вечно българското царство – велика част от земния атлас. Впечатлява „Монологът на Кракра“ – поетичен плач на сразен, но непокорен български велможа. Приех душевното му пречистване, което не е жалко оправдание, а клетвен вик: „Готов съм да загина за България“. Поетесата ни води из пернишката крепост, пресъздава вътрешната драма на Иван Владислав, който, преди петлите да пропеят, възсяда буйния си кон пред погледа на своята царица. Драматичната картина на последния владетел на царството ни ме връща към думите на великия французин, че изкуството е съвършено там, където великото се среща с правдивото.

Ние вярваме на Иван Владислав, когато ридае:

*Българийо, прости ми, ако можеш!
Кажми ми за последно нежно: „Сине!“,
а после даже в гроб да ме положиш,
за нищо земно няма да тъгувам.*

Бродя през българските твърдини, преживявам битката при Битоля, вглеждам се в императора Българоубиец и набъбва вярата ми, че виновниците все ще си платят. България ще иска справедливост.

След пресъздаването на битката при Сетина и обсадата на Драч следва „Монологът на България“. Той приключва първата част на хрониката.

Втората поема е озаглавена „Градът на Зевс“. Първото стихотворение е „Ямбол“, а следващото „Хиамполис“ – едно от четиринайсетте древни имена на града. Завладя ме баладата „Диосполис“, друго име на Ямбол, което в превод означава „град на Зевс“. Тази ярка поема има посвещение на всички жители на днешния град Ямбол. Въздействащи са строфите за Астика (област в Одриското царство), населявана от древните асти. Обзет съм от трепет по простора и птичите песни на Астейската планина (древно име на Странджа), заплепен съм от търсенето на любовта в

„черупката на морска мида“, от стиховете за светилицето на Кибела, от очовечаването на мрака, който се мята на коня, присъства в битки, блокади и жестока сеч. Мракът вижда да лежат в скута на майката земя отрязани глави и кръв да трасира друмищата прашни. Над мрака блясва мисъл: „Макар плътта ни да е тленна, душата няма да умре“. Като читател, потъвам във фантазната хармония, която излъчват одите „Хан Тервел“ и „Мадарският конник“, силните строфи на „Тангра“, „Иван Асен II“ и „Битката при Клокотница“. Заключителното стихотворение в тази втора част на хрониката е „Манастирът на исихастите“. То е за последователите на течението в православното християнство, които вярват, че чрез молитва и духовно вглъбяване ще постигнат единение с Бога.

Третата част на хрониката е озаглавена „Градът на Севт III“. Когато четях поетичните видения на Ваня Ангелова за Долината на тракийските владетели, за Одриското царство, за Севтополис, градът на Севт III, монолозите на Береника и Ройгос, на Котис II и Ребулас, на Садалас I и Саток, на Терес IV и Орсоалт, бях в особено превъзбудено състояние, което се родеше с подобни преживявания от преди десетина години. Тогава пред хотел „Переника“ в Шипка посрещаме д-р Георги Китов вечер, когато екипът му се завръщаше от разкопките на тракийската могила „Голяма Косматка“. Именитият археолог, човекът на откритията, можеше да съобщи новини. Съпреживяхме очакванията за нови свидетелства от далечното минало на тази благодатна българска земя. Колкото повече навлизах в опоектизираните бастиони на времето и вечността на безсмъртието, толкова поосезателно възприемах книгата на Ваня Ангелова „Градът на Севт III“ като археология на духа. Поетесата ми заприличваше на откривател на нравствена мощ, която ни принадлежи като наследници на траките.

Историческа фактология, митология и поезия се преплитат в епични строфи и извисяват образи и характери на мъже и жени, чиито следи са около нас и вътре в нас. Поетесата прониква в тайните на многобройните гробници: Голямата Косматка, Могилата на Грифоните, Оструша, Шушманец, Голямата Арсеналка, Светицата... В. Ангелова изравя чрез своята поетична сонда образите на вихрени конници, на славни покойници. Усещаме не само стон в Казанлъшката гробница, а и възторг от годините на минал възход.

Преди няколко години, когато за първи път протехох творби на В. Ангелова, долових дарбата ѝ да

пресъздава величието и силата на човека, надянал броня, щит и шлем. Извайваните образи на тракийски владетел в тази книга са не само богоподобни, а и човешки. Това са мъже, които познават сладостта от победата и мъката от поражението. Те се възправят след всяко падане, защото знаят, че всичко кратко е нетрайно.

В книгата се рисуват поетични картини на битки не еднообразни, а с цялата динамика на промените; пресъздава се драматизмът на действията на бойното поле. Стихът не бяга от суматохата, връхлетяла военния лагер, когато във фланга се връзва свирепият противник. Поетесата насочва окоото си към многобройните рани на тракийския вожд, който се възхищава на умелите действия на верните му бойци.

Безспорен успех на творбата е проникването в душевните трепети и терзания на главните герои. Те ценят свободата, почитат верността, отдават се на неподправената ласка, която топли сърцата им, познават великата любов.

Ето част от монолога на царицата от песента на Береника:

*...Безкрайните мечти са прозорливи,
а аз съм предостатъчно жена,
че без борба от теб да се откажа,
и зная да разпяля похотта
във всеки войн, храбрец, герой и даже
в най-славния владетел на света...*

Препрочитам монолозите и си мисля колко тъжно е, че освен руини нямаме запазени дворци от древността, но се успокоявам, че творци като В. Ангелова чрез поетичните си видения ни връщат славата на отминалото величие. В най-сполучливите строфи авторката отстоява изстраданата истина, че след боя земята иска мъжка длан и плуг; бранните полета, напоени с кръв, очакват здрави мишци и плодотворен труд.

В третата част на книгата с майсторство и красота е показан дитирамбът, който е възторжено лирическо

произведение за възхвала на Казанлък, на Шипченската епопея, на Паметника на свободата, на перлата в полите на Балкана – Църквата със златните кубета, на Розовата долина.

Всичко това ми е близко, защото живея на триста крачки от храм-паметника „Рождество Христово“, всеки ден слушам песента на неговите камбани, а освен това опитах публицистичното си перо в книгите „Шипченци“, „Личности и тревоги“, „Сред светци и ангели“ и „Шипченският феникс“.

Благодарение на дарбата си Ваня Ангелова сътвори свой образ на казанлъшката роза, по своему вижда събудената от сън котловина и спомени в очите щедимят. Пред нея:

*...Могилите на траките мълчат
и слушат дитирамбите безкрайни
на този свят. Подковите дрънчат
на враните коне, развели гриви.
На лира свири моята душа.
Бълбукат чудни ручей бълбрави.*

*Надяват се в небето чучулиги.
Работи бързо старият чекрък.
Звънът на колелата от талиги
разнася се над древен Казанлък.*

Съвсем логично в едно от последните стихотворения тя призовава:

О, нека кажем сбогом на тъгата!

Животът вече е решил войната...

Поетесата бавно коленичи пред олтара на Шипченската славна епопея.

В заключение ще цитирам думите на Овидий от „Скръбни елегии“ – „Щом нещо да изрека исках, излизаше стих“.

И с тази своя творба В. Ангелова отново ни внушава, че сякаш притежава някакъв фин инструмент за стихове.

THREE POEMS, OR A POETIC CHRONICLE

Georgi Georgiev

Abstract

This review by Georgi Georgiev presents poetic book of Vania Angelova “In Odrysian kingdom.” (Bulbaria; Pleven, Publishing NIMA, 2014).

